

TAFANEJAR

Llibreries del món

Edició de Henry Hitchings

més
LLIBRES

BOOKSELLER

De tant en tant, al llarg dels últims anys, he fet treballs de voluntariat unes quantes hores per setmana venent llibres a Books for Amnesty, la nostra llibreria local de segona mà d'Amnistia Internacional. Visc en una ciutat universitària del sud d'Anglaterra i les donacions de llibres –de vegades set o vuit dins d'una bossa de plàstic, de vegades una furgoneta sencera, la liquidació d'una casa, la biblioteca íntegra d'algú– resulten inacabablement interessants, tendeixen cap a l'eclecticisme i són, gairebé sempre, dipòsits inesperats de les vides a les quals han estat tan pròxims.

Obriu, per exemple, aquest volum de *Ballarines de Sadler's Wells* (A. & C. Black Ltd, 1954), amb la seva coberta encara d'un color taronja brillant després de seixanta anys, la fotografia de Margot Fonteyn a la part de davant i el preu original de sis xílings al dors (ara es ven a dues lliures). A la primera pàgina, amb tinta blava, hi ha escrit, amb cal·ligrafia pulcra de nen: «Nadal 1954 - Per a la Caroline d'en Christopher». A dins, al costat, hi ha una postal d'un gat tigrat amb collar que camina amb aires de suficiència, i al darrere, escrit amb cal·ligrafia adulta en un blau destenyit: «ESTIMADA CAROLINE, SI US PLAU, envia'm una llista de coses que t'agradaria tenir a fi que em serveixin d'ajuda per trobar un regal d'aniversari per a TU. M'aturaré a LIZZIE'S la setmana que ve, així que, si

us plau, digues a la mainadera que la meva adreça serà la Trumpeter's House. Amb molt d'afecte, petons de la mare. (He trobat preciós el teu regal per al pare)».

O bé, dins d'*El llibre de l'art de Cennino Cennini* (Allen and Unwin, 1930), un bitllet, senzill, datat el 20 de juliol de 1936, de la Chatham and District Traction Company.

O bé, dins d'una primera edició americana d'*El cérvol en la neu*, d'Edna St Vincent Millay (Harpers and Brothers, 1928), una targeta comercial de les classes de piano de la senyoreta Katzenberger i una adreça de Queens (Nova York).

Ens deixem a nosaltres mateixos en els nostres llibres per mitjà d'aquestes deixalles aparents: cromos de cigaretes amb imatges d'arbres i de flora i fauna silvestres, rebuts de la farmàcia, bitllets per a l'òpera o per a un concert o per al teatre, bitllets de ferrocarril o de tramvia o d'autobús de totes les dècades, fotografies de llocs i de gossos i gats morts fa temps i de vacances, una vegada fins i tot la fotografia del Ford Cortina d'algú. Ara, quan dono llibres a la llibreria, els fullejo abans ràpidament per assegurar-me que no hi hagi res a dins que em pugui importar perdre.

Els voluntaris, com els llibres, són de totes les edats i classes. Tots tenen coses en comú; fan això a canvi de no res, per Amnistia, la majoria perquè realment s'estimen els llibres, molts perquè s'estimen la llibreria, i tots perquè tenen vocació de servei a la comunitat. S'hi està tranquil, allà; hi ha gent tafanera, transeünts que

s'estimen el lloc i saben que el seu estoc pot resultar estranyament oportú –no és inusual sentir algú que fa una exclamació en veu alta perquè acaba de trobar el llibre que necessita o que ha estat buscant durant tot aquest temps–, i els murrís ocasionals, com ara l'home lleugerament borratxo que va estar xerrant amb mi una estona a la caixa, i després va dir, mentre se n'anava: Havia estat pensant a robar aquí, però com que vostè és escocesa, no ho faré. Jo el vaig cridar mentre sortia per la porta: Si ha de robar, no ho faci en un comerç solidari, per l'amor de Déu. Ell em va fer adeu amb la mà i em va somriure a través de la finestra.

Vet aquí algunes de les coses que ell hauria pogut pispar aquell dia. Una novel·la de Leonard Woolf anomenada *Sembrant*, firmada per dins: «A l'Elizabeth d'en Leonard, Nadal del 1962» (el Leonard que la va escriure?). Una biografia d'un altre Leonard, Leonard Bernstein, sens dubte signada per ell mateix amb una cal·ligrafia inclinada. Un exemplar de *La història de San Michele*, d'Axel Munthe, firmat i dedicat per Munthe «a Lady Astor». Un exemplar esvellegat d'*Una noia com jo*, d'Anita Loos, en el qual algú havia gargotejat, a la primera pàgina, amb mans com arpes: «AlgUnEs pArts D'aQueSt LliBRe són MOLt triStES».

Per cada llibre que dono jo mateixa –i aquest és el problema amb una llibreria com aquesta–, un altre llibre vell acabat de comprar, o dos, o tres o quatre, tendeixen a acompanyar-me a casa. Ja n'hi hauria d'haver prou, d'espigolar... Però què hi pots fer, quan et trobes la *Guia*

Hunter de gespes, trèvols i males herbes, del 1978 (ara a tres lliures), la fulleges i descobreixes que hi ha tipus de herbes anomenades *cua de rata* i *melga*, que la cua de rata va venir dels Estats Units en la dècada del 1720 i que a la melga no la pot fer malbé la sequera perquè les seves arrels arriben a ser molt fondes? O bé la *Llista selecta de varietats de la National Rose Society*, del 1964 (ara a dues lliures i mitja); obriu-la per qualsevol pàgina i mireu què passa: «*Oberon, Ohlala, Old Pink Moss, Opera. Ophelia. Optimist, the*». L'entrada després d'*Optimist, the* diu simplement: «Vegeu *Sweet Repose*».

La meva troballa favorita fins ara ha estat un exemplar d'*Ocells, bèsties i flors*, de Lawrence, de no gaire valor econòmic, aparentment, perquè era una segona edició. Però en obrir-la, es veu que a la primera pàgina algú hi ha enganxat una fotografia, una dona jove amb banyador asseguda sobre l'herba llarga a la vora d'un riu, observant-se en un mirall per maquillar-se. A sobre, amb tinta negra i cal·ligrafia ampla, «F. N. L. W. de P. A. Set. 1933». La primera part del llibre ha estat ben llegida. Les pàgines posteriors estan encara intonses.

Després hi ha el catàleg d'exhibició del 1969 *Frescos de Florència*, una publicació de l'Arts Council que comprèn la gira europea de finals dels anys seixanta. Aquest llibre –ja me n'havia adonat– hi arriba amb bastanta regularitat. Sempre es ven. Quan vaig veure'n arribar el tercer o quart exemplar, el vaig agafar i el vaig fullejar al taulell. «Tal com explica el professor Procacci en la seva introducció, la retirada d'aquests frescos va deixar sovint

al descobert el dibuix esbossat, o sinòpia, que hi havia a sota.» El vaig obrir per una pàgina on hi havia la descripció d'una sinòpia, en la qual una dona tenia agafat per la mà un nen «eliminat després per l'artista, que va pintar sobre aquella part». Els restauradors el van destapar: tot i que invisible per segles, havia estat allí tota l'estona.

Durant els meus anys de joventut, Melvens era l'única llibreria d'Inverness. Tenia molt d'èxit en la venda de llibres de turisme, llibres sobre els jacobites i Maria I d'Escòcia, llibres amb la «Fotografia del Cirurgià» del llac Ness a la coberta. La botiga d'electrodomèstics del meu pare era a uns dos minuts de distància, i jo, de petita, solia vagarejar per Melvens procurant passar desapercibuda, a les tardes, entre la sortida de l'escola i el final de la jornada laboral, moment en què esperava que em duguessin a casa amb el cotxe. No tenia sentit fer-se passar per una clienta autèntica quan només tenia vuit anys, no tenia diners i en qualsevol cas tothom que treballava a la llibreria sabia que jo era la filla menuda de l'electricista Smith, que ja era allí una altra vegada.

En qualsevol cas, vaig aconseguir llegir molts llibres sense que em fessin fora. *Fantasmes i aparicions*: era ple de fotografies reals de fantasmes reals! El llibre sobre el Vident de Brahan, l'home antic que podia veure el futur a través del petit forat d'una pedra que guardava a la butxaca i que va predir els desplaçaments forçats de població de les Terres Altes, la Segona Guerra Mundial i

l'arribada de la indústria petroliera; també va preveure la infidelitat del marit de la seva mecenes, la dona rica que vivia allà a la casa gran, però quan ell la hi va confessar, ella es va empipar tant que el va ficar en un barril de quitrà, li va calar foc i el va estimbar per un pujol, tot i que no abans que ell hagués pronosticat la tràgica caiguda de tota la família d'ella i dels seus descendents, i llançant la seva pròpia pedra al mar amb el vaticini que només un nen estrany i deforme del futur llunyà la tornaria a trobar. *Contes tradicionals de les Terres Altes d'Escòcia*: com aquell sobre l'home que va matar el seu amic per robar-li els diners, i en va enterrar el cos sota una gran pedra al costat del camí, i anys més tard prenia el dinar amb un joc de coberts amb mànecs fets d'os, i els ossos que sostenia a les mans van començar a parlar, «som els ossos de l'amic que vas matar», van dir, i ell va abaixar la vista i de sobte tenia les mans cobertes de sang.

Però «això no és una biblioteca»: fins i tot la dona més amable que treballava allà t'havia de perseguir per dir-t'ho, era la seva feina, i els llibres eren preats, és a dir, cars. Amb tot, jo veia clar que no solament eren cars pel preu, sinó també per l'estima que inspiraven, atesa la manera com la mare i el pare respectaven els llibres. «Invertits en un llibre, els diners no es malgasten mai», diria la mare. Una de les poques coses que va conservar de la seva infantesa, que es remuntava a segles enrere, era *Rip van Winkel*, un petit llibre blau –marcat amb el segell de l'escola a la qual anava fins que el seu pare va morir i ella la va haver d'abandonar per sortir a treballar– sobre

un home que es queda dormint durant cent anys. Aquell llibre, on hi havia escrit el nom de la mare abans que es casés amb el pare, estava amagat al fons del seu armari, darrere de les fileres endreçades de sabates. Una tarda assolellada de juny, quan jo tenia nou anys, mentre em recuperava d'un atac greu de galteres –feia tres setmanes que no anava a escola–, la mare em va fer anar sola a la part alta de la ciutat perquè comprovessin com em trobava, després de donar-me cinc xílings i dir-me que em comprés el que volgués a Melvens.

L'aurèola especial del llibre acabat d'adquirir, la seva saludable lluentor i promesa: quan vaig arribar a l'adolescència, afortunadament per a mi, Melvens va obrir un nou espai a la planta baixa ple de poesia i ficció, on vaig comprar els meus primers Lawrence, Mann, De Beauvoir, Hardy, Spark, Dickinson, Stevie Smith, el volum taronja –tan i tan brillant– del *Johnny Panic* de Sylvia Plath, la trilogia de L. P. Hartley sobre les persones de noms ridículs, i on vaig entendre per primera vegada que les llibreries tenien alguna cosa a veure amb una comprensió diferent de qui podries ser, perquè la gent que em coneixia una mica de la vida en general, o que coneixia la meua mare i el meu pare o les meves germanes i germans, però que després em veia tafanejant sola a la planta baixa de Melvens, més tard em considerava d'una manera diferent –igual, si fa no fa, com una de les noies que anava un curs per davant del meu a l'escola m'havia començat a tractar d'una altra manera quan es va adonar que no solament sabia qui era la Joni Mitchell, sinó que em sabia totes les

lletres dels discos *Blue* i *Court and Spark*–; i tot i que vaig comprendre immediatament que allò era una mena d'esnobisme..., bé, n'era un que més aviat m'agradava.

La meva professora d'anglès em va cridar amb la mirada un dia a la sortida de classe. Han obert a la ciutat un comerç que crec que t'agradarà, va dir. Em va explicar que era una llibreria nova de segona mà, en una petita sala que hi havia pujant l'escala del costat del Market Bar.

La mare semblava espantada quan l'hi vaig dir. El Market Bar!, va dir. No vaig a un bar, vaig dir jo. És una *llibreria*. Es diu Leakey's.

L'olor de tinta i paper dels llibres de butxaca era intrínsecament embriagadora. Els llibres semblaven amuntegar-se fins més enllà de la cambra. La major part dels diners que guanyava els dissabtes em fugien: em pagaven deu lliures per dia al restaurant de Littlewoods on les altres noies dels dissabtes es burlaven de mi perquè em gastava la remuneració en tants llibres cada setmana, mentre que les dones de jornada completa eren inesperadament benèvoles amb la meva afició pels llibres. *Què has comprat aquesta vegada?* John Wyndham. H. G. Wells. Joseph Conrad. Epictet. Turguénev. Graham Greene. Qualsevol cosa. Tot. Un dia hi vaig veure, en una prestatgeria, un recull gruixut de color verd de Tennyson; aquella nit hi vaig somiar, i l'endemà vaig explicar el somni a la mare. Té, em va dir quan em tocava tornar a la ciutat un altre cop, alhora que m'allargava un bitllet i sostenia el moneder obert a la mà. Compra el llibre en què has somiat.

Encara tinc la major part dels llibres que vaig comprar a Leakey's, que va abandonar l'escala originària i es va traslladar a un establiment situat a la vora del riu i moltes vegades més gran que l'estreta cambra inicial. Ara resulta que és una de les autèntiques atraccions d'Inverness, amb una de les col·leccions de llibres i mapes de segona mà més grans d'Escòcia; un paradís formidable, acollidor, amb balcons i rengleres de llibres arreu, una enorme estufa de llenya al centre i la promesa d'alguna cosa calenta per menjar sempre en l'aire, encara a casa gairebé quaranta anys més tard, dins d'una enorme església transformada que queda plegada rere la vora del riu.

Recordo haver llegit un text de Larkin que deia –perdoneu-me la paràfrasi– que si assignem cada deu anys de vida viscuda, posem per cas, a un dia de la setmana –de manera que el dilluns sigui el primer dia i vagi dels zero als deu anys, i el dimarts, dels deu als vint, i el dimecres, dels vint als trenta, i així successivament–, llavors una comprensió del lloc on ens trobem en la vida produirà una visió bastant sòbria del cap de setmana. Jo mateixa he anat d'un extrem de la ciutat a l'altre i del dilluns al dissabte, i encara m'estic gastant els diners del diumenge a Leakey's. Fa un parell d'anys buscava un exemplar del primer recull de poemes de George Mackay Brown i vaig emplenar un d'aquells formularis en línia per rebre una notificació si n'apareixia mai cap, malgrat que no tenia gaires esperances –1954, força rar, molt prim, en rústica, amb un tiratge escàs. Un vespre, tard..., ding!: un correu electrònic a la safata d'entrada.

«*La tempesta*. George Mackay Brown. Venedor: llibreria Leakey's, Church St, Inverness.»

El vaig comprar immediatament. El senyor Leakey, un home a qui al llarg dels quaranta anys que el conec he saludat sempre amablement i de passada, però amb qui no he intercanviat mai gaire més que un hola, un gràcies i un adeu, em va respondre amb aquest correu de la seva llibreria –una de les millors llibreries de la meva vida, i ara una de les millors del món–: «Les dècades s'amunteguen al nostre voltant». I continuava: «És un bell exemplar. Pertany a aquella categoria (inquietant i gran) de llibres que un veurà solament una vegada, si té sort, i que no tornarà a veure mai més».

Que tinguem tots una sort semblant a les nostres llibreries.

Traduït de l'anglès per Rubén Luzón